

Recenze

Georg Herbert MEAD, Mysl, já a společnost, Praha: Portál, 2017, 247 s., překl. a úvod O. Fafejta, ISBN 978-80-262-1180-8.

Ačkoli tato slavná kniha poprvé vyšla již r. 1934, jedná se o stěžejní dílo tzv. symbolického interakcionismu, významného směru sociální psychologie, které ovlivnilo vývoj v základních i užitých oborech psychologie vůbec. Již jeho původní vydání v polovině třicátých let minulého století za tehdejší dominance naturalistického behaviorismu přineslo obohacený rozhled po obzorech psychologie tehdy redukované na zjednodušující mechanistické paradigma. Autor tohoto díla byl označován za sociálního filosofa a někdy zařazován mezi „subjektivní behavioristy“, což mělo vyjadřovat paradox, ovšem – jak se ukázalo – zcela nepatřičný. Neboť to byl autor, kdo překonal tehdejší dominující psychologický redukcionismus a přinesl široce smysluplný pohled, především na pojetí utváření sociálních rolí a sebepojetí. Mead (podle G. Wiswede, 2004) prokázal, že člověk jako sociální bytost se může duševně rozvíjet až tehdy, kdy je schopen prožívat sebe sama jako objekt (tedy s vyvinutím sebepojetí – „Self-conception“ – a s převzetím rolí, které reprezentují „sociální strukturu v individu“). Pro obojí je významný „zobecněný druhý“ (resp. „významný druhý“, psychicky vztažná osoba, počínaje rodiči), který jako zvnitřněný přebírá sebekontrolu chování subjektu. Reakce člověka v sociálních situacích se vyvíjejí na jím v sociálních interakcích vyvinuté „významy objektivního prostředí“.

Obsahem této, pro psychologické teoretiky i praktiky velmi inspirativní knihy, je pak podrobný výklad teorie sociálního interakcionismu s klíčovými kapitolami vysvětlujícími koncepty významu, symbolu a jeho vztahu k mysli (např. „vokální gesto a významový symbol“ a další), genezi a utváření já (kromě jiného s velmi zajímavým tématem „hraní, hra a zobecněný druhý“, „subjektivní a objektové“ já), dále jak se já v sociálních situacích realizuje a další témata.

Kniha je rozdělena do čtyř částí: 1. hledisko sociálního behaviorismu, 2. mysl, 3. já, 4. společnost. Ve čtvrté části najde vážený zájemce o psychologii, ale i o sociologii celou řadu pozoruhodných psychologických aspektů společenského života inspirujících sociální pracovníky, ale i pedagogy a politology, jako jsou např. „povaha soucitu“, „konflikt a integrace“, „demokracie a univerzalita ve společnosti“ a další. Mead sám se označoval za „sociálního behavioristu“, protože „mysl i já jsou v podstatě sociálními produkty“, ale nepodlehł mechanistickému redukcionismu zoologických laboratoří a sám svůj „behaviorismus“ označil za „přiměřenější než ten Watsonův“.

Milan Nakonečný